

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. Конституція Автономної Республіки Крим : зб. нормат. актів. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 96 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 12.03.2013 р. – К. : Паливода А.В., 2013. – 328 с.
3. Данилова С.И. Избрание, отмена или изменение меры пресечения в виде личного поручительства в ходе предварительного расследования / С.И. Данилова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.center-bereg.ru/955.html>.
4. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 04.04.2013 р. № 511-550/0/4-13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>.
5. Банчук О.А. Новый КПК і адвокати: питання на межі добра й зла / О.А. Банчук // Українська правда. – 2013. – 21 травня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravda.com.ua/columns/2013/05/21/6990340/view_print/?attempt=1.
6. Банчук О.А. Про причини і результати гуманізації кримінального процесу / О.А. Банчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/2011-07-05-15-26-55/2011-07-22-11-18-16/1520-oleksandr-banchuk-pro-prychyny-i-rezultaty-humanizatsii-kryminalnoho-protsesu.html>.

УДК 343.21.3

**ДОТРИМАННЯ ЗАСАДИ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
ЩОДО ОБ'ЄКТІВ, ТИМЧАСОВО ВИЛУЧЕНИХ ПІД ЧАС ОБШУКУ АБО ОГЛЯДУ**

**ADHERENCE TO THE PRINCIPLES INVIOABILITY TITLE ON OBJECT,
TEMPORARILY SEIZED DURING THE SEARCH OR REVIEW**

Галаган В.І.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри галузевих правових наук факультету правничих наук
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

Моргун Н.С.,

*викладач кафедри досудового розслідування
Навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів слідства та кримінальної міліції Національної академії внутрішніх справ*

Статтю присвячено характеристиці об'єктів, вилучених під час обшуку або огляду, в контексті дотримання засади недоторканності права власності. На підставі аналізу чинного кримінального процесуального законодавства України та навчальної літератури запропоновано варіанти вирішення окремих проблем практики визнання таких об'єктів речовими доказами або тимчасово вилученим майном.

Ключові слова: недоторканність права власності, речовий доказ, тимчасове вилучення майна, слідчий, розслідування злочинів.

Статья посвящена характеристике объектов, изъятых во время обыска или осмотра, в контексте соблюдения принципа неприкосновенности права собственности. На основании анализа действующего уголовного процессуального законодательства Украины и учебной литературы предложены варианты решения отдельных проблем практики признания таких объектов вещественными доказательствами или временно изъятым имуществом.

Ключевые слова: неприкосновенность права собственности, вещественное доказательство, временное изъятие имущества, следователь, расследование преступлений.

The article is devoted to the objects seized during a search or an inspection in the context of the principle of the inviolability of property rights. Based on the analysis of the current criminal procedural legislation of Ukraine and educational literature different solutions of some specific practical problems of recognition of such objects evidences or a temporary seized property are offered.

Key words: inviolability of property rights, exhibit, temporary seizure of property, investigator, crime investigation.

Постановка проблеми. До процесуальних рішень особи, яка здійснює кримінальне провадження, наслідком яких може стати порушення засади недоторканності права власності особи, є рішення щодо вирішення долі певних об'єктів, які підлягають вилученню під час проведення процесуальних дій. До них, безумовно, належить тимчасове вилучення майна, що здійснюється під час обшуку або огляду, а також вилучення певних об'єктів, які мають ознаки речових доказів.

Гарантією забезпечення права власності та попередження незаконного й необґрунтованого його обмеження в такому разі є відповідна процесуальна форма, а саме належна правова регламентація підстав і порядку вирішення долі певних об'єктів особами, які здійснюють провадження [1, с. 258]. Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування свідчить про недосконалість правового механізму в цій частині, особливо щодо таких процесуальних дій, як огляд

та обшук. Наслідком цього є можливі порушення за-сади недоторканності права власності. Викладене обумовлює актуальність наукового аналізу проблеми дослідження об'єктів, тимчасово вилучених під час обшуку або огляду.

Тимчасове вилучення майна як захід забезпе-чення кримінального провадження досліджувало-ся в працях Ю.М. Мирошниченка, С.М. Смокова, О.Ю. Татарова, О.Г. Шило та інших науковців. Істот-ний внесок в аналіз питання речових доказів зроби-ли Ю.І. Азаров, Т.В. Варфоломєєва, Ю.М. Грошевий, Є.Г. Коваленко, В.В. Крючков, А.О. Ляш, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, Д.О. Савицький, С.М. Стахів-ський та інші вчені. Однак комплексних досліджень щодо об'єктів, тимчасово вилучених під час обшуку або огляду, саме в контексті дотримання засади недо-торканності права власності донині не проводилося.

Метою статті є комплексний аналіз змісту й зна-чення об'єктів, тимчасово вилучених під час обшуку або огляду, в аспекті ймовірного обмеження права власності учасників кримінального провадження чи інших осіб.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до частини 1 статті 167 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПКУ) тимчасовим вилу-ченням майна є фактичне позбавлення підозрювано-го або осіб, у володінні яких перебуває таке майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджа-тися ним до вирішення питання про арешт майна або його повернення. До такого майна, згідно із зазначе-ною нормою, належить майно у вигляді речей, доку-ментів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

1) підшукані, виготовлені, пристосовані або вико-ристані як засоби чи знаряддя вчинення криміналь-ного правопорушення та/або зберегли на собі його сліди;

2) призначалися (використовувалися) для схилян-ня особи до вчинення кримінального правопорушен-ня, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

3) є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;

4) отримані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, у яке їх було повністю або частково перетво-рено.

Зі змісту передбачених зазначеною процесуаль-ною нормою ознак, яким повинно відповідати тим-часово вилучене майно, вбачається їх тісний зв'язок з ознаками речового доказу. Речовими доказами, згідно із частиною 1 статті 98 КПКУ, є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення криміналь-ного правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, у тому числі пред-мети, які були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом.

Згідно із частиною 2 статті 168 КПКУ тимчасо-ве вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду. Частиною 3 цієї ж статті КПКУ передбачено обов'язок уповноваженої службової особи скласти відповідний протокол під час затри-мання або обшуку й тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення. Однак тимчасове вилучення речей, документів, грошей тощо може здійснюватися не лише під час огляду, обшуку чи затримання, а й під час проведення низки інших процесуальних дій. Зокрема, до таких дій цілком можуть належати слідчий експеримент, освідуван-ня, отримання зразків для експертизи, під час про-ведення яких майно зазвичай добровільно нада-ється стороні обвинувачення або вилучається нею в примусовому порядку. Вважаємо, що вичерпне коло таких процесуальних дій недоцільно вказува-ти в частині 2 статті 168 КПКУ, оскільки кількість таких дій за постійного вдосконалення процесу-альної форми кримінального провадження може змінюватися. Водночас, на наше переконання, у КПКУ має бути визначено концептуальний дозвіл щодо тимчасового вилучення майна під час прове-дення інших, окрім затримання, обшуку чи огляду, процесуальних дій. Враховуючи викладене, пропо-нуємо викласти частину 2 статті 168 КПКУ в такій редакції: «Тимчасове вилучення майна може здій-снюватися також під час обшуку, огляду *та в інших випадках, передбачених цим Кодексом*».

Крім того, відповідно до частини 5 статті 171 КПКУ не пізніше наступного робочого дня після ви-лучення майна слідчий, прокурор зобов'язаний по-дати клопотання про арешт тимчасово вилученого майна, інакше майно має бути негайно повернено особі, у якої його було вилучено.

У зв'язку із цим постає низка питань: по-перше, яким чином слід оформити вилучення певного майна під час обшуку, яке за своїми фак-тичними ознаками підпадає під ознаки і речового доказу, і тимчасово вилученого майна; по-друге, чи необхідно щодо всього майна, яке вилучається в ході обшуку й огляду, наступного робочого дня звертатися з клопотанням до суду про його арешт, вважаючи таке майно тимчасово вилученим. Щоб вирішити ці досить складні й наразі не визначені питання, слід звернутися до частини 7 статті 236 КПКУ [2, с. 112]. Цією нормою передбачено, що під час обшуку слідчий, прокурор має право огля-дати й вилучати речі та документи, які мають зна-чення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилучен-ню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано до-звіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на прове-дення обшуку, та не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Зі змісту вказаної статті вбачається, що вилуче-ні під час проведення обшуку об'єкти мають одне з трьох значень:

1) речі й документи, які входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на їх відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку;

2) предмети, вилучені законом з обігу;

3) речі й документи, які не входять до цього переліку, тобто тимчасово вилучене майно, що вважається таким відповідно до частини 1 статті 167 КПКУ до вирішення питання про його арешт або повернення особі, у якої воно вилучене.

Крім того, як зазначає Д.А. Навроцький, під час обшуку можуть тимчасово вилучатися цінності та майно підозрюваного з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна до моменту вирішення питання про арешт майна [3].

На підставі аналізу цих норм під час розгляду скарг на бездіяльність слідчих щодо неповернення тимчасово вилученого майна суди в практичній діяльності досить часто доходять висновку про те, що визнати речовими доказами можна лише вилучені речі й документи, які входили до переліку, щодо якого судом прямо надано дозвіл на їх відшукання, а також арештоване майно, яке відповідно до частин 1, 2 статті 98 КПКУ відноситься до речових доказів. При цьому визнання речовими доказами тимчасово вилученого майна без накладення на нього судом арешту відповідно до правил частини 5 статті 171 КПКУ наразі чинним КПКУ не передбачено [4; 5].

Як вважає О.Г. Шило, якщо в ухвалі слідчого судді про проведення обшуку конкретно зазначено предмети, які мають бути вилучені, то факт їх вилучення відображається в протоколі обшуку. Якщо в процесі обшуку вилучаються також інші предмети, які не були зазначені в ухвалі слідчого судді, то вони набувають статусу тимчасово вилученого майна, докладно описуються в протоколі обшуку або окремо в протоколі огляду. Аналогічне правило передбачене й щодо проведення огляду: вилучені речі та документи, які не відносяться до предметів, вилучених законом з обігу, вважаються тимчасово вилученими. У вказаних випадках, як продовжує О.Г. Шило, процесуальне оформлення речових доказів здійснюється в таких процесуальних документах: ухвалі слідчого судді про обшук та протоколі обшуку (якщо вилучено лише той предмет, що вказаний в ухвалі слідчого судді); протоколі огляду; клопотанні про арешт тимчасово вилученого майна; ухвалі слідчого судді про арешт тимчасово вилученого майна, що відповідає критеріям, передбаченим статтею 167 КПКУ (два останні процесуальні документи складаються, як зазначено вище, у тих випадках, коли під час обшуку або огляду вилучені предмети чи документи не зазначені в ухвалі слідчого судді про проведення вказаних слідчих (розшукових) дій) [6, с. 23].

Таким чином, вирішення питання про те, чи є майно, вилучене уповноваженою службовою особою органу досудового розслідування під час проведення обшуку, тимчасово вилученим, залежить від того, чи надавався дозвіл на його вилучення слідчим суддею, судом.

Цей висновок цілком узгоджується з положенням частини 1 статті 167 КПКУ про те, що такий захід

забезпечення кримінального провадження триває до вирішення питання про арешт майна або його повернення. Тобто тимчасовість цього заходу обумовлюється його застосуванням без дозволу слідчого судді, який у разі позитивного вирішення питання про арешт майна фактично легітимізує його попереднє вилучення, чим забезпечується, зокрема, допустимість доказів, якщо вилучені предмети мають значення речових доказів у кримінальному провадженні [7, с. 311].

Однак, на нашу думку, закріплений у чинному КПКУ порядок дій із майном, тимчасово вилученим у ході проведення слідчих (розшукових) або інших процесуальних дій, що за своєю сутністю є чи може бути речовим доказом, не відповідає потребам практики розслідування злочинів. Так, якщо керуватися логікою КПКУ, усе майно, яке не входило до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на його відшукання, та не є вилученим з обігу, слід відносити до тимчасово вилученого майна, яке може набути статусу речового доказу лише в разі накладення на нього арешту. Проте з практичного боку накладення арешту можливе не на будь-який об'єкт, тимчасово вилучений під час процесуальної дії. Зокрема, згідно з пунктом 3 частини 2 статті 171 КПКУ в клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна з-поміж іншого повинні бути зазначені документи, які підтверджують право власності на майно, що належить арештувати. Цю вимогу неможливо виконати в разі тимчасового вилучення під час проведення огляду таких об'єктів, як, наприклад, волосина, крапля крові, ніготь тощо, що більше відносяться до слідів, а не речових доказів; взуття, одягу чи його фрагментів, важливих для встановлення ідентифікації або групофікації під час проведення відповідних експертиз.

Отже, наразі передбачена КПКУ процесуальна форма кримінального провадження за тимчасового вилучення майна, на наш погляд, не сприяє оптимізації розслідування та швидкому й повному встановленню обставин вчиненого злочину. Після вилучення такого майна слідчому потрібно здійснювати процесуальні дії (допити, пред'явлення для впізнання, призначення експертиз тощо), спрямовані на встановлення належності цього майна до розслідуваної події як речових доказів відповідно до частин 1, 2 статті 98 КПКУ. Натомість слідчий замість проведення цих невідкладних дій має здійснювати інші: складати клопотання та в строки не пізніше наступного робочого дня направляти його, за згодою прокурора, до слідчого судді для вирішення питання про арешт вилученого майна. Лише після цих дій, фактично втративши щонайменше добу й дочекавшись розгляду цього питання слідчим суддею не пізніше дня надходження клопотання до суду, слідчий має реальну можливість використовувати вилучені ним матеріальні об'єкти під час проведення необхідних процесуальних дій. У цьому аспекті слід погодитися з думкою Ю.М. Мирошниченка, який зазначає, що сліди злочину як матеріальні об'єкти є речовими доказами,

вони не мають споживчої цінності та у зв'язку із цим не можуть бути визначені як речі. Тому кожна річ може бути визнана речовим доказом, якщо має значення для кримінального провадження; проте не кожен речовий доказ є річчю. У зв'язку із цим, на думку згаданого автора, щодо матеріальних об'єктів, які вилучають під час огляду та мають доказове значення, слід виходити з того, що не всі вони є речами. Отже, ті з них, які належать до речей, мають бути або піддані арешту (за відсутності дозволу слідчого судді на вилучення), або повернені власникам, а ті, що не мають відповідних ознак речі, – постановою слідчого (прокурора) залучені до провадження як речові докази [8]. Зауважимо, що в статтях 167, 169 КПКУ, як і в частині 2 статті 170 КПКУ, частині 7 статті 237 КПКУ, йдеться саме про «речі», а загально визначеними в теорії цивільного права ознаками речі є її властивість задовольняти потреби людини, бути об'єктом цивільно-правового обігу, мати споживчі якості. Не можуть бути визнані речами предмети матеріального світу, які не наділені корисними властивостями. Тому вилучені сліди злочину або предмети зі слідами, на наше переконання, не можуть вважатися тимчасово вилученими та піддаватися арешту.

У зв'язку із цим вважаємо, що чинний порядок, згідно з яким для визнання вилученого об'єкта речовим доказом необхідно, щоб цей об'єкт ще до проведення обшуку належав до переліку, щодо якого судом прямо надано дозвіл на їх відшукання, або ж на нього було накладено арешт, потребує змін, оскільки він не здатний вирішити всі практичні питання. Кримінальний процесуальний закон повинен надавати слідчому можливість визнати речовим доказом певні об'єкти, вилучені під час обшуку, навіть якщо їх не було включено до переліку майна, яке суд у своїй ухвалі дозволив вилучити, та якщо вони не є майном, на яке слід накладати арешт. Виходом із цієї ситуації, на нашу думку, може стати внесення змін до частини 7 статті 236 КПКУ, яку пропонуємо викласти в такій редакції: «Під час обшуку слідчий, прокурор має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани й схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла або іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати та вилучати речі й документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, або до речових доказів відповідно до частини 1 статті 98 цього Кодексу, вважаються тимчасово вилученим майном».

При цьому слід зауважити, що згідно з частиною 1 статті 98 КПКУ речовими доказами є не лише знаряддя вчинення кримінального правопорушення, а

й матеріальні об'єкти, які зберегли на собі сліди, а також об'єкти, які містять інші відомості, що можуть бути використані як доказ факту чи обставин, які встановлюються під час кримінального провадження. На нашу думку, саме до речових доказів припустимо відносити як сліди злочину, так і предмети, на яких вони виявлені.

Аналогічні зміни пропонуємо внести також до частини 7 статті 237 КПКУ, виклавши її в такій редакції: «Під час огляду слідчий, прокурор або залучений спеціаліст за їх дорученням має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани й схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця або окремих речей, виготовляти відбитки й зліпки, оглядати та вилучати речі й документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі й документи, які не відносяться до предметів, що вилучені законом з обігу, або до речових доказів відповідно до частини 1 статті 98 цього Кодексу, вважаються тимчасово вилученим майном».

Враховання висловлених нами пропозицій доповнення частини 7 статті 236 КПКУ передбачає також внесення змін до частин 1, 2 статті 100 КПКУ, які пропонуємо викласти в такій редакції:

«1. Речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160–166, 170–174 цього Кодексу.

2. Речовий доказ або документ, вилучений чи наданий добровільно або на підставі судового рішення, зберігається в сторони кримінального провадження, якій він наданий (і далі за текстом)».

На нашу думку, не претендуючи на остаточність, вважаємо, що запропоновані нами зміни до вказаних статей КПКУ сприятимуть усуненню наявних суперечностей. Враховання вказаних пропозицій надасть можливість слідчому в подальшому визначити, які матеріальні об'єкти, виявлені ним під час проведення процесуальних дій, можуть бути віднесені до слідів або речових доказів, як саме їх використати в доказуванні. На нашу думку, це надає можливість суттєво заощадити робочий час слідчого та звернути увагу на суттєві питання розслідування, у тому числі щодо інших кримінальних проваджень.

Висновки. Таким чином, визначення сутності й значення майна, тимчасово вилученого під час обшуку або огляду, у чинному КПКУ належним чином не врегульовано. Нечітка регламентація цих положень не задовольняє потреб слідчої практики, ускладнюючи та затягуючи процес розслідування, водночас наражаючи засаду недоторканності права власності на небезпеку її порушення. За таких умов питання уточнення й деталізації змісту норм КПКУ, присвячених майну, вилученому під час проведення процесуальних дій, потребує свого подальшого ґрунтовного дослідження та висловлення аргументованих пропозицій щодо їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Верховляд О. Особливості правового регулювання порядку вирішення питання про речові докази у кримінальному судочинстві / О. Верховляд // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 3. – С. 258–267.
2. Смоков С.М. Окремі проблемні питання, які виникають при застосуванні норм нового КПК України / С.М. Смоков // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 110–115.
3. Навроцкий Д. Обыск, изъятие вещей и документов по новому УПК Украины / Д. Навроцкий // Юрист & Закон. – 2012. – № 40. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lawfirmsofiya.kiev.ua/data/upload/all/file/Dima.pdf>.
4. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 25 січня 2013 р. у провадженні № 1-кк/759/26/13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoscope.com/act-uxvala-sudu-759-537-13-k-chala-a-p-25-01-2013-ne-viznacheno-s>.
5. Ухвала Ковпаківського райсуду м. Суми від 18 липня 2013 р. у провадженні № 1-кк/592/1617/13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoscope.com/act-uxvala-sudu-592-7480-13-k-alforov-a-m-18-07-2013-ne-viznacheno-s>.
6. Шило О.Г. Новації Кримінального процесуального кодексу України щодо процесуального порядку збирання речових доказів / О.Г. Шило // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні : матер. всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 27 листопада 2013 р.). – О., 2013. – С. 22–25.
7. Мирошніченко Ю.М. Проблемні питання тимчасового вилучення й арешту майна за новим кримінально-процесуальним законом / Ю.М. Мирошніченко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-2. – С. 310–312.
8. Мирошніченко Ю. Кожна річ може бути визнана речовим доказом, але не кожен речовий доказ є річчю / Ю. Мирошніченко // Закон і бізнес. – 2013. – № 14(1104). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/15358-kozhna_rich_mozhe_buti_viznana_rechovim_dokazom_ale_ne_kozhe.html.

УДК 343.98

**ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ
ТА САМОВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА**

**FEATURES OF THE EXAMINATION TACTICS OF A SCENE
OF ACTION DURING THE INVESTIGATION OF UNAUTHORIZED OCCUPATION
OF A LAND PLOT AND UNAUTHORIZED CONSTRUCTION**

Ковальова Н.Г.,
ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

У статті висвітлено тактику огляду місця події під час розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва, визначено комплекс дій слідчого на стадії підготовки й безпосереднього проведення огляду місця події та під час фіксації його ходу й результатів. На основі проведення правового аналізу та за результатами практики визначено етапи огляду місця події, підстави його проведення, методи проведення огляду місця події залежно від об'єкта дослідження. Також визначено мету огляду місця події залежно від обставин розслідування кримінальної справи, визначено коло осіб, які беруть участь в огляді місця події. У статті представлені рекомендації для огляду місця події, його організації й планування; тактичні правила підготовки й проведення слідчої дії, яка є ефективним засобом отримання нового доказу, а також специфікації або перевірки наявних даних у розслідуванні самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва.

Ключові слова: самовільне зайняття земельної ділянки, досудове розслідування, огляд місця події, слідча (розшукова) дія, тактика слідчої (розшукової) дії, кримінальне провадження.

В статье освещено тактику осмотра места происшествия при расследовании самовольного занятия земельного участка и самовольного строительства, определен комплекс действий следователя на стадии подготовки и непосредственного проведения осмотра места происшествия и при фиксации его хода и результатов. На основе проведения правового анализа и по результатам практики определены этапы осмотра места происшествия, основания его проведения и методы проведения осмотра места происшествия в зависимости от объекта исследования. Также определены цели осмотра места происшествия в зависимости от обстоятельств расследования уголовного дела, определен круг лиц, участвующих в осмотре места происшествия. В статье представлены рекомендации по осмотру места происшествия, его организации и планированию; тактические правила подготовки и проведения следственного действия, которое является эффективным средством получения нового доказательства, а также спецификации или проверки имеющихся данных в расследовании самовольного занятия земельного участка и самовольного строительства.

Ключевые слова: самовольное занятие земельного участка, досудебное расследование, осмотр места происшествия, следственная (розыскная) действие, тактика следственной (розыскной) действия, уголовное производство.

In the article there are described the features of the examination tactics of a scene of action during the investigation of unauthorized occupation of a land plot and unauthorized construction, there are described the tactical actions of the investigator, methods of scene investigation. Based on the legal analysis and synthesis of practice, there are defined stages of the examination of the scene, the reasons for it, the types of examination of the scene of action, depending on the object of study. Also there are defined the purposes of the examination of the scene of action, depending on the circumstances of the investigation of criminal proceedings. In the article there are presented recommendations for examination of the scene, its organization and planning; tactical rules for the preparation and conduct of the investigative procedure, which is an effective mean of obtaining new, as well as specification or verification of the existing evidence in the investigation of unauthorized occupation of a land plot and unauthorized construction.

Key words: unauthorized occupation of a land plot, investigative examination, examination of the scene of action, judicial inquiry, investigation (investigative) actions, tactics of investigation (investigative) actions, criminal proceedings.